

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Komisija za varstvo gorske narave

XIII. Usposabljanje
VARUH GORSKE NARAVE

SEMINARSKA NALOGA

VPLIVI IN UČINKI MNOŽIČNEGA OBISKA V GORAH

Mentor : dr.IRENA MRAK

Avtor : MILOŠ ČETRTIČ
PD Železniki

Škofja Loka, 11.8.2015

KAZALO

1. Uvod
2. Razlogi povečanega obiska v gorah

3. Obremenitve gorskega okolja ob povečanem obisku
  - 3.1. Splošno
  - 3.2. Živa narava
  - 3.3. Neživa narava

4. Obremenitve planinske infrastrukture
  - 4.1. Koče
  - 4.2. Poti
  - 4.3. Ostalo

5. Zaključek

6. Literatura

1. UVOD:

V zadnjih letih, ko je gorsko okolje lažje dosegljivo, postajajo gore tudi turistično in športno rekreativno bolj zanimive. Posledično se je povečal tudi obisk v tem okolju. S to seminarsko nalogo želim opozoriti na težave, ki jih prinaša množičen obisk gora.

Z množičnostjo se je povečal tudi pritisk na gorski svet, ki je važen vir pitne vode, pomemben del z vidika ekosistemov in z vidika biotske raznovrstnosti, hkrati pa eden redkih delčkov dobro ohranjene narave.

Z množičnim obiskom, prihajajo v gore ne samo hribovski zanesenjaki, ampak tudi bolj naključni obiskovalci, bodisi zaradi trenda ali se izjemoma odločijo za počitnice v gorah. Morda pa samo želijo spremembo v načinu počitnikovanja. Večinoma so to obiskovalci različnih vedenjskih navad, s premalo potrebnega vedenja in znanja o funkcioniranju gorske narave.

Iz lastnih izkušenj lahko zatrdim, da tudi osnovnih pravil (zavarovane rastline, obstoj TNP, častni kodeks planincev itd.) o varstvu okolja veliko obiskovalcev ne pozna. Zato je ozaveščanje, ki naj se prične že v mladosti, velikokrat učinkovitejše, kot pa sankcioniranje. Kot pravi stara slovenska modrost: bolje preprečiti, kot zdraviti.

Po drugi strani pa se moramo zavedati, da je brez množičnosti ogrožen obstoj planinskih koč, da veliko ljudi živi od planinskega turizma in obiskovalcev gora. Končno ima po ustavi RS vsak, pravico gibati se kjerkoli in živeti v zdravem življenjskem okolju.

Poskušal bom prikazati razloge za povečan obisk gora in s tem tudi večjo obremenitev gorskega sveta in seveda na posledice, ki jih množičnost pušča v tem občutljivem naravnem okolju.

Poleg že splošno znanih problemov z onesnaževanjem okolja, bi rad predvsem opozoril na »**samoumevne malenkosti**« (cigaretni ogorki, papirni robčki) onesnaževanja, katere po navadi spregledamo in naj ne bi bili prepoznani kot vzrok onesnaževanja okolja. Te smo očitno prevzeli kot dejstvo in nikogar ne motijo.

2. RAZLOGI POVEČANEGA OBISKA V GORAH.

V gore so ljudje zahajali najprej iz potrebe. V odročnem gorskem svetu so lovili živali, nabirali plodove in zelišča za preživetje. Za njimi so šli v gore drvarji, iskalci rud, oglarji in tudi pastirji, ki so iskali izgubljeno živino. Takrat so bili gotovo najboljši poznavalci gora divji lovci in pastirji, ki so služili kot vodniki naslednjim obiskovalcem gora. To so bili izobraženci, naravoslovci, ki so pričeli z raziskovanjem in načrtnim odkrivanjem gora.

Lezli so vedno višje in v letu 1778 že stali na vrhu Triglava. V gore je zahajalo vedno več ljudi, ne samo v raziskovalne namene. Začeli so ustanavljati Planinska društva in organizirano zahajali v gore. Veliko med njimi je bilo tujcev in rivalstvo med njimi in domačimi planinci je povzročilo gradnjo koč in nadaljnje osvajanje gora.

Potem je prišla I. svetovna vojna in za seboj pustila ogromno nadelanih in zavarovanih poti, kavern, žičnic, vojašnic. To je pripomoglo k lažjemu dostopu in povečanem obisku gora, saj je leta 1929 v Planinska zveza štela že 11.000 članov . Nastajala so nova Planinska društva , gradile so se koče, delale nove poti in obisk v gorah se je večal.

V zadnjih desetletjih pa je gorski svet postal pomemben tudi za oddih in počitek, za opravljanje športnih dejavnosti. Turistične možnosti rabe tega sveta, vedno bolj silijo v ospredje. Ceste, žičnice, helikopterji vedno bolj silijo v gorski svet, tja, do največjih višin.

Če so redki prvi obiskovalci v gorah iskali koristi za preživetje, današnji obiskovalec želi sprostitev, gibanja v gorskem svetu. Množice drvijo v gore, da bi užili svoj trenutek v ohranjenem naravnem okolju.

Če pogledamo samo podatek, da ima danes Planinska Zveza Slovenije cca 56.000 članov v 280 društvih, število obiskov v gorah pa je bilo v letu 2010 čez 2 milijona*, vidimo ne samo, da je obisk ogromen, ampak, da veliko število obiskovalcev ni članov planinskih društev. To seveda ni nič narobe.

Lahko bi pa to pomenilo, da je med obiskovalci kar veliko takih, ki nimajo osnovnega vedenja o gorski naravi in že zaradi tega nimajo pravega odnosa do gorske narave, katerega se lahko pridobi tudi v planinskih društvih.

3. OBREMENITEV OKOLJA OB POVEČANEM OBISKU

3.1.SPLOŠNO

Splošno velja, da vsaka dejavnost, ki jo človek opravlja v gorski naravi, negativno vpliva na okolje v katerem poteka. Ob upoštevanju določenih pravil in odgovornem obnašanju pri opravljanju te dejavnosti, lahko negativne vplive na okolje zmanjšamo na raven, katero okolje še prenese in smo se ji kot planinci tudi zavezali. Pri delovanju širokih množic v naravi je to veliko težje doseči.

3.2.ŽIVA NARAVA

Živo naravo sestavljajo ljudje, živali in rastline. Tudi v gorski naravi je tako. Pri obremenjenosti gorske žive narave z množičnostjo obiska, so ogrožene vse tri skupine.

Živali

Povečan obisk gora posledično pomeni močno povečan hrup. Tudi delovanje množic je prisotno na večjem, širšem območju. S tem se živalim skrči njihovo življenjsko okolje, prav tako jih obisk moti (npr. hranjenje, razmnoževanje) in najmanj kar pri živalih lahko to povzroči, je nemir. Predvsem v času parjenja in zimskem času je to lahko usodno za marsikaterega od sesalcev ali ptičev.

Ob večjem obisku se poveča možnost srečanja s kakšno od kač. Kljub temu, da so ogrožene in zaščitene, jih neuki pobijajo.

Da ustrezajo množicam nekatere kočje razsvetljujejo okolico, parkirišča. S to umetno svetlobo privabljajo žuželke ki tam obsedijo in s tem se poruši njihov prehranjevalni in razmnoževalni sistem. Tudi pri množičnih nočnih pohodih s svetilkami se dogaja nekaj podobnega.

Rastline

V Sloveniji je strogo zavarovanih okrog 30 gorskih rož. Če jih hočemo varovati in ohraniti, jih moramo poznati. In spet je v množičnosti veliko večja možnost, da se najde kdo, ki jih ne pozna ali mu ni mar zanje. Tudi pri množičnih pohodih, pri srečavanjih, pri ubiranju in nadelavi bližnjic nič kolikokrat marsikatera zavarovana rastlina, pohojena prehitro ovene.

Ljudje

Nazadnje je tu še človek, ki je v bistvu vzrok vseh težav v zvezi z varovanjem okolja. Množični obisk gora je z leti prinesel s seboj tudi varljiv občutek varnosti in pri množičnem obisku ljudi, nevajenih razmer v gorah, se na žalost večja tudi število nesreč. Tako mora helikopter večkrat v zrak, gorski reševalci morajo ponoči s svetilkami na glavah na pot, kličejo pogrešanega itd.

3.3. NEŽIVA NARAVA

Na neživi naravi se množičnost odraža predvsem na nadelavi nepotrebnih bližnjic, s čimer se povzroča erozija. Pa na povečani količini smeti ob poteh (teh je resda vedno manj).

Množičnost povzroči splošno preveliko obremenjevanje določenega dela gorskega okolja, ki ne prenese velikih količin obiska.

Veliko število avtomobilov s samo enim potnikom v alpskih dolinah in gorskih cestah, ustvarjajo večje onesnaževanje zraka

4.OBREMENITVE PLANINSKE INFRASTRUKTURE

4.1.KOČE

Z množičnim obiskom gora se je močno povečal tudi obisk planinskih koč, ki so včasih nudile predvsem zavetišče in mogoče enostavno hrano. Danes postajajo vedno večje in so bolj podobne gostinskim objektom, kot planinskim kočam.

Povečala se je poraba energije, vode, količina odpadkov in tudi zvočnega onesnaževanja (večja oskrba s helikopterji).

Veča se poraba energentov za agregate, ki povzročajo hrup in onesnažujejo zrak, poleg tega pa obstaja tudi nevarnost razlitja goriva.

Velik problem planinskih koč so odpadne vode, katerih količina se je z večjim obiskom in večjim udobjem, enormno povečala. Odpadne vode so neredko onesnažene tudi z ostanki pralnih praškov.

Kljub temu, da naj bi vsak obiskovalec gora svoje smeti odnesel v dolino, jih v koči -gostinskem objektu - za svoje delovanje ustvarijo velike količine. Te je potrebno zopet s helikopterjem odpeljati v dolino.

Posebna vrsta smeti v vrsti »**samoumevnih malenkosti**« so cigaretni ogorki. Dokazano je, da 1 cigaretni ogorek zastrupi 1 liter vode do te mere, da v njem pogine riba, v naravi pa ostaja od 2-5let. Poleg tega lahko cigaretni ogorek povzroči hud požar v naravi. In če upoštevamo količino ogorkov, ki po nekaterih ocenah presega številko 100.000 letno,torej cigaretni ogorek ni povsem nedolžen odpadek.

Tudi z estetskega vidika, raztreseni ogorki niso ravno okras gorski naravi. Svoje smeti, tudi cigaretno ogorke, naj vsak planinec odnese v dolino. Ker pa to naj ne bi bile smeti, ležijo ogorki vse naokoli, v nekaterih kočah pa celo obešajo platenke z vodo, v katerih se ustvari gosta nagnusna rjava tekočina iz cigaretnih ogorkov, ki navsezadnje tudi konča v naravi.

Odvreči cigaretni ogorek v naravo, se smatra kot samoumevno dejanje, s katerim ni nič narobe. Ali je res? Zagotovo da, kajti med mojimi več kot 30 letnimi pohajanji v gore, nisem zasledil koga, ki bi ogorek ugasnil v svoji kovinski škatlici in ga v njej odnesel v dolino.

M 4.

4.2.POTI

Največji problem poti so bližnjice, ki nastajajo ob množičnem obisku. Povzročajo poškodovanje vegetacije, posledično pa pospešitev erozijskih procesov in spreminjajo reliefno ter krajinsko značilnost območja.

Ob množičnosti se poveča tudi količina odvrženih odpadkov. Predvsem ob bolj ferkventnih poteh in dneh večjega obiska je poleg ostalih smeti, opaziti tudi večjo količino odvrženih papirnih robčkov.

Tudi ta odpadek je iz vrste » **samoumevnih malenkosti**«, s katerim ni nič narobe. Saj je iz naravnih materialov in se bo razgradil. Bo, vendar, da povsem izginejo, jih bomo gledali ob poti najmanj 2 leti in v gorskem okolju nima kaj iskati. Zato ga strpajmo v primerno vrečko in odnesimo v dolino.

M 4.

Z valom množičnega obiska gora so prišli tudi gorski kolesarji. Tudi ti na peš poteh povzročijo kar nekaj škode, obenem pa predstavljajo tudi nevarnost za gornike.

Množičnost in turizem v gorah so botrovali izgradnji adrenalinskih športnih ferat. Prepričan sem, da obiskovalci teh poti razen športnega dosežka ne vidijo in občutijo nič drugega, gore pa so jim le kulisa njihovega doživljanja športnega užitka. To kar ponujajo ferate in iščejo njihovi uporabniki, bi lahko dosegli tudi na športni ferati, zgrajeni v opuščnem kamnolomu.

4.3.OSTALO

Z množičnostjo se poveča tudi obremenitev izhodišč za hojo v gore. Ceste, ki so običajno makadamske, parkirišča in ostala prometna infrastruktura običajno ni bila grajena za takšno število obiskovalcev. S povečanim prometom se tudi

prekomerno onesnažuje zrak z izpušnimi plini, hrupom in z dvigovanjem cestnega prahu tudi okolica cest.

Žičnice tiščijo vedno višje v gore, pojavljajo se apetiti po prevozih s helikopterji in razni panoramski poleti nad gorami. Smučišča, poletno sankanje, poligoni za spust s kolesi in ostali objekti so marsikje spremenili podobo gora, vse na ljubo turističnih množic. S tem pa je porušeno ekološko ravnovesje in je odprta pot eroziji.

Hrupne množične prireditve ki jih zahteva moderni množični turizem, ne sodijo v gorsko okolje.

6.ZAKLJUČEK

Gore so dejansko zadnja oaza neokrnjene narave. Vsem, ki hodimo v ta svet pomeni osnovni čar lepota in nedotaknjenost gorske narave . Zato jo poskušajmo vsi uporabniki gora ohraniti tako tudi še za naše zanamce.

V pričujoči seminarski nalogi pa sem dokazoval, da vedno ne delamo v tej smeri, oziroma se nekaterim negativnim pojavom ob povečanem obisku gora, enostavno ne moremo izogniti.

Vsekakor se je treba zavedati, da v današnjih dneh brez množic planinske kočice in ostali turistični objekti enostavno ne morejo preživeti.

V Sloveniji imamo veliko zakonov in predpisov, ki urejajo varovanje okolja. Tudi gorskega. Vendar je treba te predpise, prebrati, poznati in seveda spoštovati. Ker veliko obiskovalcev gora nima privzgojenih pravih planinskih navad, nimajo odnosa do narave, tudi predpisov in zakonov ne poznajo. Zaradi nepoznavanja in s tem kršenja predpisov, naj bi bili kaznovani. Vendar se mi zdi pomembnejše od kaznovanja obiskovalcev gora, ozaveščanje kako se obnašati, spoštovati in varovati naravo. S prijaznim nasvetom, razlago, zgledom bomo dosegli več kot s kaznijo.

Množice bodo še naprej hitele v gore in konec koncev imajo vso pravico tam biti. Poleg tega so osnova za preživetje turističnega dela planinstva. Zato je nujno poiskati in spoštovati kompromis z varstvom narave.

Za konec navajam stavek iz učbenika Narava v gorskem svetu, v katerem je po mojem skromnem mnenju zajeta srž varovanja narave v smislu ozaveščanja množic :

**VARSTVO NARAVE BO ZMAGALO ŠELE TAKRAT, KO
NEPRIMERNO OBNAŠANJE NE BO ZGOLJ PREKRŠEK, AMPAK
SRAMOTA.**

7.Literatura

1. Učbenik - NARAVA V GORSKEM SVETU
2. ČASTNI KODEKS SLOVENSКИH PLANINCEV
3. PLANINSKI VESTNIK 4/2015 ; KVG N
4. PLANINSKI VESTNIK 6/2015 ; zavarovane plezalne poti
5. SEMINARSKO GRADIVO 13.TEČAJA Varuh gorske narave različni avtorji – predavatelji tečaja
6. www.pdptuj.si/Zavarovane-rastline.
7. https://sl.wikipedia.org/.../Seznam_zavarovanih_domorodnih
8. <http://kvgn.pzs.si/>
9. Razprave - TURISTIČNI OBISK IN ZAVAROVANA OBMOČJA – PRIMER TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA
dr. Dejan Cigale, dr. Barbara Lampič, dr. Irena Mrak
Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2010

* Podatkov o številu obiskovalcev parka ni, saj se obisk na celotnem območju TNP sistematično ne beleži, v preteklosti pa je bilo narejenih nekaj ocen obiska. Konec osemdesetih let 20. st. je tako uprava TNP število obiskovalcev ocenila na dva milijona letno, po osamosvojitvi Slovenije pa naj bi obisk še naraščal.
(DELA33; RAZPRAVE, Mrak, Cigale, Lampič, 2010)